

Een hernieuwde overweging van Jonestown

De ideologie en praktijken van Jonestown geanalyseerd vanuit de Amerikaanse context van 1950-1978

James Mackenzie

6203639

j.w.mackenzie@students.uu.nl

Ges-BA Eindwerkstuk 2019-2020

Cursuscode: GE3V14054

Begeleider: Maarten Paulusse

Inleverdatum: 30-03-2020

Aantal woorden: 7994

Abstract

Voor veel Amerikanen was de massazelfmoord van 1978 in Jonestown een schokkende en traumatische gebeurtenis. In de jaren hierna is de schuld van deze gebeurtenis veelal aan de voeten van Jim Jones gelegd en is hij als een onmens afgetekend. In werkelijkheid is de aanloop naar dit moment veel ingewikkelder en dat is aan de hand van dit onderzoek aangetoond.

Allereerst wordt de context waarin de Peoples Temple zich vormde en ontwikkelde geschetst. Deze context betreft de periode van 1955 tot de late jaren 70. Hierbij wordt gekeken naar sociale, politieke en religieuze ontwikkelingen in Amerika om een compleet beeld te vormen van het kader waarin de Jonestown historie zich afspeelde. Hierop volgt een analyse van de ideologie van Jones aan de hand van primair bronmateriaal. De centrale aspecten van zijn gedachtegoed worden vervolgens gekoppeld aan de vooraf onderzochte context. Hiermee wordt onderzocht in hoeverre er overlap te vinden is tussen de ideeën van Jones en het historische kader waarin ze ontstonden.

Vervolgens wordt naar de latere jaren van de Peoples Temple gekeken. Aan de hand van primaire bronnen worden de contrasten met de beginjaren uiteengezet. Hierbij wordt de ontwikkeling van de beweging en de complexiteit van het narratief onderzocht. Als laatste volgt een overzicht van de getrokken conclusies.

Inhoudsopgave

Abstract	2.
Inhoud	3.
Inleiding	4.
Hoofdstuk 1: Amerika in de tweede helft van de 20 ^e eeuw.....	7.
Hoofdstuk 2: Jim Jones; zijn ideologie en utopie	10.
Hoofdstuk 3: De Omslag; drugs en paranoia	15.
Conclusie	20.
Bibliografie	22.
Bronnen	24.

Inleiding

Op 18 november 1978 vonden 918 leden van de 'Peoples Temple', onder leiding van de charismatische Jim Jones, gezamenlijk de dood als gevolg van cyanide vergiftiging. Dit gebeurde in het door hen zelf opgerichte plaatsje 'Jonestown' in de jungle van Guyana in Zuid-Amerika. Hier leefden de volgelingen van Jim Jones zonder geld of bezittingen in een autarkische samenleving. Alles gebeurde in naam van de 'Peoples Temple'. Hun dagen draaiden om het onderhouden van het plaatsje midden in de jungle. Terwijl de volgelingen hard werkten om gewassen te verbouwen of de kinderen te onderwijzen, dreunden de predicaties van Jim Jones door de luidsprekers over het hele complex. Jim Jones stichtte de 'Peoples Temple' in 1955 in Indianapolis waar hij initieel zijn publiek aantrok door het verrichten van genezingen.¹ Hij beweerde dat hij genezende krachten had verkregen en genas voor een steeds groter publiek hoofdpijn, hoesten of andere kwalen.²

In 1970 verhuisde de 'Peoples Temple' naar San Francisco. Hier kon Jones de 'Peoples Temple' aanvullen met een groot aantal nieuwe leden en zijn beweging werd hier dan ook razend populair. Jim Jones werd enorm invloedrijk en begon zelfs relaties met plaatselijke politici op te bouwen. De verhuizing naar San Francisco gaf Jones dus grote invloed, maar stelde de 'Peoples Temple' ook open voor de media-aandacht van het grote stedelijke gebied. Onder steeds toenemende druk van media-onderzoek en accusaties van schimmige praktijken besloot Jones om met een groep volgers naar Guyana te vertrekken. Hier stichtten zij de 'Peoples Temple Agricultural Project', een utopische nederzetting dat informeel bekend raakte als *Jonestown*.

Jones zag Jonestown zowel als een socialistisch paradijs als een toevluchtsoord, weg van de kritiek van de Amerikaanse media.³ Tussen 1974 en 1977 groeide de populatie van Jonestown van de initiële groep van 50 volgers naar een bruisende nederzetting van een kleine 1000 inwoners. In Amerika drukten achtergelaten familieleden hun zorgen uit bij de overheid waarna werd besloten dat een kleine delegatie onder leiding van congres lid Leo Ryan een kijkje zou gaan nemen in Jonestown.

Ryan stelde in eerste instantie dat de inwoners gelukkig leken en er niets duisters aan de hand leek. Er kwamen echter in de nacht meerdere leden naar hem toe om te melden dat ze niets liever wilden dan vertrekken.⁴ Deze volgers nam Ryan op vertrek met zich mee, tot groot ongenoegen van Jones. De delegatie werd op de landingsbaan onderschept door Jonestown wachters die het vuur op hen opende. Ryan stierf samen met vier anderen op het asfalt van de landingsbaan.⁵

---

¹ Jeff Guinn, *The Road to Jonestown: Jim Jones and Peoples Temple* (New York 2017) 99.

² Guinn, *The Road to Jonestown*, 97.

³ Adam Morris, *American Messiahs: False Prophets of a Darned Nation* (New York 2019) 284.

⁴ Guinn, *The Road to Jonestown*, 556.

⁵ John R. Hall, *Gone from the Promised Land: Jonestown in American Cultural History* (New York 2004), xvii.

Terug in Jonestown bracht Jones het nieuws aan zijn volgers waarna hij zijn eindplan in actie stelden. Cyanide werd in tonnen vermengd met *Flavour-aid* en in totaal werd dit brouwsel door 918 volgers ingenomen met de dood als gevolg. Het lichaam van Jones zelf werd met een kogelwond aan het hoofd gevonden.⁶

Jonestown lijkt op het eerste gezicht een enorme onregelmatigheid in de geschiedenis te zijn. Het voelt tegennatuurlijk dat mensen zichzelf zo zouden laten controleren en beïnvloeden, dat ze zich zouden afsluiten van hun families en naar een oerwoud in een ver land zouden verhuizen. De gruwelijke afloop van de *Peoples Temple* was hierbij zeker een bijzondere gebeurtenis. Nog nooit eerder vielen er bij een incident zoveel burgerdoden in Amerika. Dit is een etiket dat het Jonestown bloedbad zou behouden tot de terroristische aanval op de *World Trade Organization* van 9 september 2001.

De massazelfmoord kreeg enorm veel aandacht in de media. Krantenberichten over Jonestown waren in de weken na de massa zelfmoord bijna dagelijks aan de orde en in de jaren die volgden is Jones in de literaire wereld ook uitgebreid onderzocht. De focus van krantenartikelen ligt veelal op de gruwelijkheid van het bloedbad dat zich in 1978 afspeelde. Dit is te zien in artikelen als 'Jonestown is dead' en 'Jonestown horror lives on for woman'.⁷ De artikelen hebben weinig aandacht voor de voorgeschiedenis van de beweging, maar berichten op sensationele wijze over de massazelfmoord.⁸ Kenmerkend voor het bestaande narratief van Jonestown, zeker tot ongeveer 1998, is dat de schuld veel aan de voeten van Jones zelf wordt gelegd.⁹ Hierbij wordt de nadruk gelegd op de charismatische persoonlijkheid en de overtuigingskracht van Jones. Mary McCormick Maaga schreef bijvoorbeeld in haar populaire boek: 'Jim Jones exercised total control over his followers. Jim Jones is solely to blame for the 922 deaths in Guyana on 18 November 1978.'¹⁰

Dit lijkt echter een te simplistische benadering van de complexe en langdurige ontwikkeling van de Peoples Temple. Dit onderzoek zal proberen boven dit bestaande narratief uit te stijgen en zal analyseren in hoeverre Jonestown naar de historische context waarin het plaatsvond te herleiden is. Hierbij zal gekeken worden naar het gedachtegoed van Jones en in hoeverre de wortels hiervan te vinden zijn in religieuze en culturele ontwikkelingen waarin deze ontstond. Daarnaast zal gekeken worden naar hoe de praktijken en de ideologie van de Peoples Temple zich ontwikkelden en in hoeverre deze gelijklieden aan de bewegingen binnen het historische kader waarin het zich afspeelde. De vraag hierbij is of het tragische einde van deze beweging ook binnen de Amerikaanse context te plaatsen is.

Het doel van het onderzoek is om zich tegen het bestaande, simplistische narratief af te zetten. Er zal gekeken worden of de Peoples Temple in de beginjaren goed

---

⁶ Morris, *American Messiahs*, 304.

⁷ Onbekend, 'Jonestown horror lives on for woman', *The Daily News*, 29 februari 1980.

⁸ George Esper, 'Jonestown is Dead', *Herald-Journal*, 13 november 1979.

⁹ Rebecca Moore, 'Is the Canon on Jonestown Closed?', *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4 (2000) 1, 7-27, aldaar 10.

¹⁰ Mary McCormick Maaga, *Hearing the Voices of Jonestown: Putting a Human face on an American Tragedy* (New York 1998) ix.

te verklaren is vanuit de context waarin het ontstond en dus geen vreemd element in de geschiedenis was. In de latere jaren had de beweging zich wellicht, onder invloed van verschillende factoren, negatief ontwikkeld en vervreemd van de status quo. Het verhaal van Jonestown lijkt veel complexer dan dusver in de huidige literatuur naar voren komt en dat zal met dit onderzoek aangetoond worden.

Hiervoor is gebruik gemaakt van verschillende primaire bronnen. Hiertoe behoren getranscribeerde kerkdiensten van Jones, media artikelen, briefwisselingen van Jonestown inwoners en Peoples Temple publicaties. Deze zijn zorgvuldig gekozen uit een ruim aanbod van Jonestown bronnen. Bij het doorspitten van dit bronmateriaal is voor hoofdstuk twee gezocht naar materiaal waarmee de kern van de ideologie van Jones blootgelegd kon worden. Voor hoofdstuk drie is gekeken naar werken waarmee de praktijken van de Peoples Temple in de latere jaren onderzocht kon worden. Hiermee konden vervolgens parallellen met hoofdstuk twee getrokken worden om aan te tonen dat de beweging zich gedurende de jaren van de voormalige idealen vervreemd had.

Amerika in de tweede helft van de 20^e eeuw

Om de praktijken, de ideologie en de ontwikkelingen van de Peoples Temple en Jonestown nauwkeurig te kunnen onderzoeken is het allereerst belangrijk om de context waarin het tafereel zich afspeelde af te bakenen en te recapituleren. Het is belangrijk om secuur vast te leggen waar het gebeurde, wat er reeds bekend is over de tijd en plaats waarin Jonestown plaatsvond en welke externe ontwikkelingen eventueel hebben bijgedragen aan Jonestown. Het is nuttig om Jonestown niet als een op zichzelf staande gebeurtenis te analyseren, maar deze te plaatsen binnen de politieke, culturele en religieuze ontwikkelingen in Amerika tussen 1950 en 1980.

Het was in de context van deze jaren dat Jones zijn ideologie opstelde en de verwachting is dat deze enig raakvlak vond met de religieuze en culturele bewegingen van die tijd in Amerika. Wanneer die bewegingen en context bestudeerd en afgebakend zijn kan pas secuur getoetst worden in hoeverre Jonestown hieruit te verklaren is of juist een onregelmatigheid was van die tijd. In dit eerste hoofdstuk zal dus gekeken worden naar het toneel waarop het verhaal van Jim Jones en de Peoples Temple zich afspeelde.

Jim Jones stichtte de Peoples Temple in 1955, een jaar dat zich aan het begin van een rumoerige periode in de Amerikaanse geschiedenis bevindt. De jaren 1954 tot 1975 worden in de geschiedenis geperiodiseerd met de term '*The long 1960's*'. Deze periodisering is veelal vastgesteld door de onrust, protest en onzekerheid die zich in en rondom de jaren 60' afspeelden op meerdere vlakken in de samenleving.¹¹

Op politiek vlak waren de lange jaren 60' een gespannen en onstuimige tijd. De buitenlandse politiek van Amerika werd gekenmerkt door de Koude Oorlog met de Sovjet-Unie en in het bijzonder door de Vietnamoorlog. De Amerikaanse bemoeienis in Vietnam begon al in 1955 en in 1964 liep het conflict uit op een regelrechte oorlog op Vietnamees grondgebied.¹² De groeiende escalatie en gedocumenteerde wreedheid van de Vietnamoorlog stuitte gedurende de jaren 60 en 70, tot het einde van het conflict in 1975, op toenemende protest en weerstand van de Amerikaanse bevolking.¹³ In het bijzonder waren dit jongere mensen uit de middenklasse, veelal studenten, die actievoerden tegen de Vietnamoorlog in het bijzonder.

Dit soort bewegingen en protestgroepen die eind jaren 60 opkwamen, kregen de verzamelnaam 'Nieuw Links'.¹⁴ Deze Nieuw Linkse bewegingen werden in Amerika gekenmerkt door verschillende socialistische, anarchistische en utopische denkwijzen die door middel van revolutionaire acties en activisme krachtig werden bijgestaan.¹⁵

---

¹¹ Brian Kuklick, *A Political History of the USA: One Nation Under God* (New York 2009) 277.

¹² Kuklick, *A Political History of the USA*, 284.

¹³ Barbara Keys, Jack Davies and Elliot Bannan, 'The Post-Traumatic Decade: New Histories of the 1970s', *Australian Journal of American Studies* 33 (2014) 1, 1-17, aldaar 11.

¹⁴ Kuklick, *A Political History of the USA*, 286.

¹⁵ Staughton Lynd, 'The New Left', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 382 (1969) 64-72, aldaar 66.

In dezelfde periode als de onrust rondom de Vietnamoorlog ontstond ook de *Civil Rights Movement*.¹⁶ De *Civil Rights Act* van 1964 had de Afro-Amerikaanse bevolking een vergrootte stemrecht gebracht en sprake van gelijkheid. Dit bleef echter bij een formaliteit. In de praktijk stuitte de Afro-Amerikaanse bevolking echter dagelijks op discriminatie, uitsluiting en andere vormen van raciale segregatie.¹⁷ De zwarte bevolking kwam in de latere jaren 50 samen in de *Civil Rights Movement* om op initieel vreedzame wijze actie te voeren tegen de raciale segregatie en ongelijke rechten waar ze mee te maken hadden. Deze beweging was tot ver in de jaren 70 actief en kreeg meerder afsplitsingen zoals *Black Power* die zich bijvoorbeeld op gewelddadige wijzen gingen uitten.¹⁸

De lange jaren 60 werden gekarakteriseerd door de directe vorm van actievoering en protest die door de Civil Rights Movement, het Nieuw Links en de jongere protestgeneratie werden toegepast om hun politieke onvrede te uitten en te bevechten.¹⁹ De Amerikaanse steden waren gedurende deze tijd zo rumoerig en onrustig dat President Johnson haast gevangen in het Witte Huis leefde. Op straat werd tegen verschillende kwesties geprotesteerd en gingen politieke tegenstanders met elkaar op de vuist.²⁰

De jaren 60 worden verder ook als een keerpunt gezien voor religie in Amerika met grote veranderingen in godsdienst en geloof. Temidden van de politieke en culturele onrust op de straten van Amerika was met de opkomst van *New Religious Movements* en spiritueel experimenteren duidelijk dat er op religieus vlak grote breuken en veranderingen ontstaan waren.²¹ Aan de ene kant ondervonden de grote, centrale een grote afname hun volgelingen. De protestantse en katholieke kerken zagen hun omvang gedurende de jaren 60 stagneren en zelfs in toenemende snelheden verkleinen.²² Aan de andere kant nam in dezelfde jaren het aantal afgesplitste kerken nieuwe religieuze bewegingen en spirituele groeperingen enorm toe. Veel hiervan werden als tegenbeweging gevormd van de culturele en politieke veranderingen wat grote gevolgen had voor Amerikaanse godsdienst. Dit leverde dergelijke protest-gelovigen op.²³

De nieuwe religieuze bewegingen en organisaties waren zeer uiteenlopend en schaarden zich rondom verschillende uitgangspunten en geloven. Populair waren bewegingen die een focus legde op intiemere interacties met God en wedergeboorte, groepen die zich naast religie bezighielden met sociaal activisme en groepen die zich

---

¹⁶ Kuklick, *A Political History of the USA*, 287.

¹⁷ John M. Glen, Stephen G. McShane, Brenda Nelson-Strauss, Paul C. Heyde en Wilma L. Gibbs, 'African American History', *Indiana Magazine of History* 100 (2004) 4, 321-345, aldaar 322.

¹⁸ Kuklick, *A Political History of the USA*, 288.

¹⁹ Simon Hall, 'Protest Movements in the 1970s: The Long 1960s', *Journal of Contemporary History* 43 (2008) 4, 655-672, aldaar 659.

²⁰ Kuklick, *A Political History of the USA*, 289.

²¹ Wade Clark Roof en William McKinney, *American Mainline Religion: Its Changing Shape and Future* (New Jersey 1992) 11.

²² Roof en McKinney, *American Mainline Religion*, 19, 21.

²³ Robert Wuthnow, *The Restructuring of American Religion: Society and Faith Since World War II* (New Jersey 1989) 115.

rondom charismatische leiders of predikers schaarde.²⁴ Bij dergelijke religieuze bewegingen kwam ook vaak een focus op spiritualisme en charisma, intieme communes en miraculeuze genezingen.²⁵

Daarnaast is opvallend dat veel van deze evangelische en spirituele groepen een shift naar het politieke links merkbaar was en hiermee aansluiting vond bij de opleving van socialistische en utopische ideeën van het Nieuw Links.²⁶ Tevens werd veelal aan de mate van religieus belang van deze bewegingen getwijfeld en veel werden dan ook als cult bestempeld. Gedurende de jaren 60 en 70 zag Amerika een grote toename van dergelijke culten en sekten.²⁷

Al met al zijn de jaren 60 en 70 te beschrijven als een rumoerige periode waarin veel lang staande culturele en religieuze tradities een einde of afbraak vonden. De jongere generaties maakten zich los van de conservatieve cultuur en vormden een eigen 'tegencultuur' waarbij het protesteren tegen de norm centraal stond. Hierbij kwam ook het Nieuw Links op. Deze bewegingen vonden ook veelal hun wortels in de jongere generaties en de bijbehorende utopische en socialistische ideeën werden door sterk activisme uitgesproken. Dit activisme en revolutionaire actievoeren werd ook door de Civil Rights Movement gebruikt om de raciale ongelijkheid van Amerika te protesteren. Zwarte en witte Amerikanen waren in deze tijd immers nog lang niet aan elkaar gelijk.

Niet alleen de cultuur van Amerika ondervond dergelijke breuken. Op religieus gebied zag de VS een toenemende aftakeling van de grote, centrale kerken met in het bijzonder een afname van het traditionele protestantisme en katholicisme. Hiervoor in de plaats kwamen nieuwe afsplitsingen van de grote kerken en protest-gelovigen die het niet eens waren met de stand van zaken in de kerk en in de politiek. Daarnaast zag deze periode een grote toename van spirituele groeperingen en nieuwe religieuze bewegingen.

Op politiek terrein vonden er grote ontwikkelingen plaats gedurende de lange jaren 60. Temidden van de Koude Oorlog en bijkomende spanning tussen Amerika en de Sovjet-Unie mondde dit conflict uit op een wrede oorlog in Vietnam. Deze langdurige strijd werd goed gedocumenteerd en leverde veel tegenstand op onder de protestgeneratie. De VS was dus naast een wapenwedloop verwickeld in een oorlog, had te maken met een opleving van linkse, socialistische ideeën en de straten werden gekleurd door activisme en onvrede. Alles bijeengenomen was het een tijd van protest, onrust, chaos en breuken met ideeën en tradities van voorheen.

---

²⁴ Wuthnow, *The Restructuring of American Religion*, 122-123.

²⁵ *Ibidem*, 119.

²⁶ *Ibidem*, 189.

²⁷ Thomas Robbins and David Bromley, 'New Religious Movements in the United States', *Archives de sciences sociales des religions* 38 (1993) 83, 91-106, aldaar 92.

Jim Jones; zijn ideologie en utopie

Toen Jim Jones in 1955 zijn Peoples Temple oprichtte bevond Amerika zich in de onrustige en verscheurde Lange Jaren 60. Het was gedurende de opkomst van activisme, geweld en breuken met het verleden dat Jones begon met het vergaren van volgelingen voor zijn nieuwe beweging. In dit hoofdstuk zal het gedachtegoed van Jones en zijn beweging geanalyseerd worden aan de hand van literatuur en primaire bronnen. Naast het zoeken naar de concepten die ten grondslag van de ideologie van Jones lagen, zullen ook de ideeën en doelen van Jones binnen de historische context waarin ze ontstonden geplaatst worden. Verwacht wordt dat de beweging van Jones in essentie niet ongewoon was voor zijn tijd en juist goed te verklaren is vanuit de ontwikkelingen waarin deze ontstond.

Jones zette zich af van de grote centrale kerken omdat hij het niet eens met bepaalde aspecten zoals het geloof in een God in de lucht en de belofte van de hemel.²⁸ Voor zijn eigen religieuze beweging zag Jones een andere invulling van de betekenis van God, Jezus en de Heilige Geest voor zich. Toen hij voor het eerst een kerk stichtte was de naam: '*Wings of Deliverance*' maar dit veranderde al snel. Op de voorkant van het gebouw stond 'Temple' gekerfd en dit leidde spoedig tot de naam Peoples Temple. Bij deze naam is de apostrof expres weggelaten om zo aspecten van bezit uit de naam te houden. Dit reflecteerde meteen een van de centrale pijlers in de ideologie van Jones, namelijk het doorbreken van de Amerikaanse obsessie met materiële bezittingen.²⁹

Deze afkeuring van materiële bezittingen is mede geïnspireerd door 'Father Divine', de leider van de *Peace Mission* waar Jones veelal positief over sprak.³⁰ In 1959 bracht de Peoples Temple een publicatie uit over een van de ontmoetingen tussen Jones en Father Divine waarin de verschillen en de sympathieën tussen de twee groepen werden uitgelicht. Daarin deed Jones over materiële bezittingen enthousiast de volgende uitspraak: 'The followers pool their resources and buy all properties cooperatively or as non-profit corporation to further humanitarian programs that M. J. Divine propagates.'³¹

Dit enthousiasme voor het afdoen van materiële bezittingen en het gelijkstellen van mensen binnen zijn Peoples Temple heeft alles te maken met de socialistische sympathieën die in de ideologie van Jones verstrengeld waren.³² Socialisme was al snel deel van zijn programma voor Peoples Temple, maar Jones wachtte nog voorzichtig af met het centraal stellen van deze ideeën. De socialistische kenmerken van zijn ideologie komen echter toch al vrij snel aan het licht. Een voorbeeld is de dienst die Jones in 1957 in Indianapolis gaf. Hierin spreekt hij meerdere malen positief over het communisme en draagt hij socialistische concepten naar voren.

---

²⁸ Guinn, *The Road to Jonestown*, 90.

²⁹ Ibidem, 104.

³⁰ Morris

³¹ James Warren Jones, 'Pator Jones Meets M. J. Divine better known as Father Divine', *Brochure explaining the visits of Jim Jones to the Peace Mission movement of Father Divine in Philadelphia* (Indianapolis 1959) FBI Files 89-4286-BB-17-0, <https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/09/89-4286-BB-17-O.pdf> (10 maart 2020).

³² Guinn, *The Road to Jonestown*, 223.

Deze geanalyseerde dienst komt uit de vroege jaren van de Peoples Temple. Jones was in die tijd nog volop bezig met het verzamelen van volgelingen voor zijn kerk, maar was blijkbaar al wel zeker genoeg van zijn zaak om inmiddels de socialistische agenda van zijn ideologie te openbaren. Dit gebeurt soms vrij indirect, maar in sommige gevallen doet Jones juist zeer directe uitspraken over het socialisme. In het eerste deel van de dienst zegt Jones zowel 'Socialistic- it's a law of life' als 'It's socialism waiting for the revolution, the non-violent revolution of course.'³³ Jones spreekt hierin verder ook over het verkopen van alle wereldlijke bezittingen en deze aan de voeten van de apostel Jim Jones te leggen. Hij zal het dan onder de volgelingen herverdelen op gelijkwaardige basis. Dit zou het ideaalbeeld zijn en Jones zou dit het liefst verwezenlijkt zien.³⁴

Deze sterke socialistische ideeën waren centraal aan de gedachtegoed van Jim Jones en het was vanuit socialistische concepten dat hij raciale en economische gelijkheid nastreefde.³⁵ Amerikanen hadden in die tijd over het algemeen een negatief beeld van het communisme gezien de gespannen situatie van de Koude Oorlog.³⁶ Echter is de door Jones getoonde liefde voor socialistische ideeën niet geheel vreemd voor het Amerikaanse kader waarin zijn overtuigingen zich vormden. De lange jaren 60 zagen een opleving van sympathie voor socialistische- en andere linkse denkwijzen. Dit uitte zich in voornamelijk in de vooraf beschreven opkomst van het Nieuw Links. Hierbij stonden socialistische, utopische en anarchistische idealen centraal en deze werden, met behulp van activisme, radicaal bijgestaan. Amerika was in de ban van protestacties en activisme tegen de bestaande conservatieve orde en het was in deze context dat Jones zijn dogma oprichtte met een sterk socialistische ondertoon.³⁷

In het vierde deel van deze dienst zijn weer krachtige uitspraken over het socialisme terug te vinden. Jones zegt hier het volgende: 'Communism has arisen. It's a challenge to God's people. It has its own Bible, dialectic materialism. It has its Messiah, Karl Marx. It has its prophets, the Krushchevs'.³⁸ Deze vergelijking tussen het communisme en religie licht hij verderop toe door te melden dat er een opkomst is van verschillende religies, sekten en culten en dat communisme hierin allen een rol speelt. Hij zou zichzelf ook liever bij de communistische partij voegen en Stalin aanbidden dan achter de grote kerken staan.³⁹ De mate waarin Jones liefde had voor het Communisme en de Sovjet-Unie was wellicht vrij extreem. Echter, in algemene zin het linkse karakter en streven naar socialistische gelijkheid van de Peoples Temple goed te koppelen aan de genoemde ontwikkeling van linkse ideeën binnen Amerika gedurende diezelfde jaren.

De bovengenoemde dienst uit 1957 toont ook andere wijzen waarop Jones afstand deed van de grote, centrale kerken. In het derde deel van zijn dienst formuleert Jones bijvoorbeeld de uitspraak dat de grote religies onjuist omgaan met geloof. Als

---

³³ Jonestown Institute, 'Jim Jones: Sermon in Indiana 1957', *Jone's Sermons Annotated; Q1058-1* (versie februari 2016) https://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27329 (11 maart 2020).

³⁴ Jonestown Institute, 'Sermon in Indiana 1957', https://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27329 (11 maart 2020).

³⁵ Guinn, *The Road to Jonestown*, 222.

³⁶ Ibidem, 77.

³⁷ Hall, *Gone from the Promised Land*, xxi.

³⁸ Jonestown Institute, 'Sermon in Indiana 1957', https://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27329 (11 maart 2020).

³⁹ Ibidem.

alternatief hiervoor draagt Jones de zoektocht naar 'de waarheid' aan. Jones zelf stelt de gave te hebben om de ogen van zijn volgers te openen en hen in contact te brengen met de heilige geest. De grote religies hebben volgens hem in het verleden al verwoesting aangebracht op volkeren en hebben ook de huidige maatschappij vervuild.⁴⁰ Opvallend in de manier waarop Jones concreet afwijkt van de grote kerken is zijn afwerping van een *Sky God*. Hij legt meer de nadruk op de zoektocht naar waarheid en de focus op de heilige geest.⁴¹ Jones geeft zelfs aan dat de heilige geest in hemzelf zit en hij hierdoor zijn volgers kan helpen bij de ultieme waarheid te komen. Om dit echter volledig te bereiken was er een laatste grote stap nodig en moest er een plaats van totale opoffering gesticht worden.⁴²

De beweging van Jones en de manier waarop deze zich afzet van de grote bestaande religies past goed binnen de opkomst van religieuze groeperingen in Amerika gedurende de tweede helft van de 20^e eeuw. Deze trend werd gedurende de jaren 50 zichtbaar en nam gedurende de jaren 60 en 70 steeds verder toe. Hierbij was kenmerkend dat de grote centrale religies steeds meer kritiek ontvingen en het aantal volgers van deze kerken hiermee steeds verder terugliep. Daarnaast ontstond er een groei toename van spirituele groeperingen, afgesplitste kerken, nieuwe religieuze bewegingen en culten.⁴³ De Peoples Temple is ook een nieuwe kerk met een nieuwe focus op de zoektocht naar de waarheid en geloof in de heilige geest. Jones had bovendien ook veel kritiek op centrale religies zoals hiervoor is toegelicht. Daarmee past de beweging van Jones ook goed binnen deze bestaande trend die Amerika tijdens de lange jaren 60 kleurde.

Daarnaast laten de vroegtijdige uitspraken over het vertrekken uit Amerika en het stichten van een heilige plek zien dat het gedachtegoed van Jones een sterke utopische ondergrond had. Al in de geanalyseerde dienst uit 1957 maakt Jones een referentie naar Guyana als 'het beloofde land'. Een plaats van vrede en gelijkheid wat bewezen werd door de zwarte minister-president van Guyana. Dit zag hij in contrast met de chaos en het geweld in Amerika.⁴⁴ Deze utopische ondertoon van de ideologie van Jones sluit goed aan op de protestgeneratie die gedurende de lange jaren 60 opkwam. Hierbij hoorde sterk activisme en revolutionair protest waarbij sterke socialistische, utopische of anarchistische ideeën centraal stonden. Een dergelijk utopisch gedachtegoed was dus niet vreemd voor de tijd waarin Peoples Temple tot stand kwam.

De utopie van Jones wordt onder anderen goed geïllustreerd door rapporten die hij vanuit het uiteindelijk gestichte plaatsje Jonestown liet publiceren. Jones liet dergelijke rapporten publiceren om onder de Amerikaanse bevolking te verspreiden en hiermee te laten zien hoe goed Jonestown geregeld zou zijn. Jonestown was voor hem

---

⁴⁰ Jonestown Institute, 'Sermon in Indiana 1957', https://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27329 (11 maart 2020).

⁴¹ Morris, *American Messiahs*, 263.

⁴² Jonestown Institute, 'Sermon in Indiana 1957', https://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27329 (11 maart 2020).

⁴³ Wade Clark Roof en William McKinney, *American Mainline Religion: Its Changing Shape and Future* (New Jersey 1992) 11.

⁴⁴ Ibidem.

de utopie op aarde en dit wilde hij aan de wereld laten zien.⁴⁵ Een voorbeeld van deze publicaties is een boekje genaamd 'Jonestown: A Model of Cooperation'. Hierin staan verschillende aspecten van Jonestown uitgelicht om zo een compleet en zeer positief van de nederzetting weer te geven. Er wordt een overzicht van de verbouwde gewassen en veeteelt van Jonestown gegeven, een beschrijving van de medische instanties, meerdere foto's van de inwoners die blij naar de camera lachen en stukje over de educatie van de kinderen.⁴⁶ In dit document wordt meermalen naar Jonestown gerefereerd als een gemeenschap, een commune en aan het einde nogmaals als een model dat door de rest van de wereld opgevolgd zou moeten worden.⁴⁷ Jonestown is de verwezenlijking van de Utopie van Jones.

Een laatste, maar zeer belangrijk, aspect van het gedachtegoed van Jones is het streven naar raciale gelijkheid. Raciale integratie was dan ook een leidende norm binnen de Peoples Temple.⁴⁸ Dit is een van de ideeën waar Jones het meest open over is en hij legt hier in vele opzichten een nadruk op. In het document 'Pastor Jones Meets Rev. M. J. Devine' stelt hij bijvoorbeeld: 'Peoples Temple conducts a commissary program that provides the needs of all people regardless of race and creed. Also, we have an orphanage work for children of all nationalities.'⁴⁹ Bij zijn vroege dienst uit 1957 stelt Jones dat volgers van de Peoples Temple herboren worden uit het bestaande racisme en egoïsme en familie van elkaar worden.⁵⁰ Daarnaast staat raciale integratie ook nog zeer centraal in latere werken van Jones, zoals de rapporten van Jonestown die naar Amerika gestuurd werden. Deze stonden vol met foto's van volwassenen en kinderen van verschillende raciale achtergronden die lachend de armen om elkaar slaan. Jonestown wordt dan ook door henzelf beschreven als een interracial commune waarbij onder anderen raciale gelijkheid centraal staat.⁵¹

Hiermee was Jones zijn tijd ver vooruit. In de rest van de VS waren zwarte Amerikanen nog altijd ondergeschikt aan witte Amerikanen. Met de Peoples Temple probeerde Jones deze raciale ongelijkheid aan te vechten. Zijn beweging voerde acties tegen racisme, hielp arme mensen van alle nationaliteiten en zorgden binnen de kerk voor raciale integratie. Jones adopteerde zelfs een zwarte jongen als zijn eigen zoon en vernoemde hem naar zichzelf.⁵² Met deze acties viel Peoples Temple niet in lijn met de bestaande racistische orde, maar zette zich hier juist van af. Peoples Temple was een reactionaire beweging die aansluiting vond bij de opkomende trend van activisme en protestbewegingen. Een goed voorbeeld binnen deze trend is de Civil Rights Movement die actie voerde tegen raciale ongelijkheid gedurende de lange jaren 60. Ook dit

---

⁴⁵ Guinn, *The Road to Jonestown*, 455.

⁴⁶ Peoples Temple Agricultural and Medical Project, *Jonestown: A Model of Cooperation* (Georgetown 1978).

⁴⁷ Peoples Temple, *Jonestown: A Model of Cooperation*.

⁴⁸ Morris, *American Messiahs*, 248.

⁴⁹ James Warren Jones, 'Pastor Jones Meets M. J. Divine better known as Father Divine', *Brochure explaining the visits of Jim Jones to the Peace Mission movement of Father Divine in Philadelphia* (Indianapolis 1959) FBI Files 89-4286-BB-17-0, <https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/09/89-4286-BB-17-0.pdf> (10 maart 2020).

⁵⁰ Jonestown Institute, 'Sermon in Indiana 1957', https://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27329 (11 maart 2020).

⁵¹ Peoples Temple, *Jonestown: A Model of Cooperation*.

⁵² Guinn, *The Road to Jonestown*, 123.

integratie-aspect van de ideologie van Jones is dus te verklaren vanuit de historische context waarin hij deze vormde.

De grootste concepten binnen de ideologie zijn dus goed te plaatsen binnen de tijd en plaats waarin de Peoples Temple tot stand kwam. Veel aspecten zoals het socialistische gedachtegoed, het utopische ideaal en het afzetten tegen de grote religies zijn in lijn met overeenkomende ontwikkelingen in Amerika in die tijd. De activistische manier waarop Peoples Temple de ideeën van Jones op straat presenteerde en aan het licht bracht past binnen de context van activisme en protestgroepen in Amerika gedurende de jaren 60. Bovendien was de raciale integratie die centraal stond bij Jones zowel in lijn met bewegingen als de Civil Rights Movement als reactionair op de bestaande situatie binnen Amerika.

Al met al kan hiermee gesteld worden dat de ideeën en praktijken van de Peoples Temple veelal niet vreemd waren voor de tijd en plaats waarin ze opgericht werd. Jones werd de leider van een van de vele religieuze groeperingen die zich gedurende deze tijd oprichtten en had veel ideeën die aansluiting vonden op actuele sociale en religieuze ontwikkelingen van zijn tijd. Bij het ontstaan was Peoples Temple dus in zowel bestaan als gedachtegoed geen vreemde verschijning voor die tijd in Amerika.

De Omslag; drugs en paranoia

Het is dus duidelijk geworden dat de Peoples Temple bij de oprichting geen vreemd gegeven was binnen de grotere context van ontwikkelingen in Amerika gedurende de lange jaren 60. De ideeën van Jim Jones zijn vanuit deze context goed te verklaren en sommigen vloeien zeer natuurlijk voort uit bestaande bewegingen in die tijd. Dit is in contrast met het bestaande beeld van de Peoples Temple. In het huidige narratief wordt de beweging van Jones gezien als een groep minder intelligente mensen die door een zeer charismatische leider naar hun dood geleid is.⁵³ Dit beeld komt voornamelijk tot stand door de laatste jaren van de Peoples Temple en het gruwelijke einde die de commune in de jungle van Guyana vond.

In dit hoofdstuk zal naar de latere jaren van de Peoples Temple gekeken worden. Hierbij wordt onderzocht of er veranderingen te vinden zijn in de ideeën of praktijken van Jones waardoor de beweging uiteindelijk tot het gewelddadige eindpunt kwam. De vraag hierbij is of Jonestown nog binnen de context waarin de nederzetting ontstond geplaatst kan worden, of dat Jones en zijn beweging zich gedurende de jaren van dit kader gedistantieerd hadden.

In de late jaren 60 begonnen kleine veranderingen in het gedrag van Jones door te schemeren. Hij begon steeds vaker over samenzweringen tegen hem en tegen de Peoples Temple en tekende hierbij de Amerikaanse overheid af als de grote vijand.⁵⁴ Dit soort ideeën begonnen steeds meer vorm te nemen en in de jaren 70 is een toenemende mate van wantrouwen terug te zien. Bewakers begonnen het Peoples Temple complex in Redwood Valley 's nachts te patrouilleren en tijdens de 'missies' naar de grote steden reisden er gewapende wachters mee.⁵⁵ De mate van paranoia nam vanaf 1970 in versnellende mate toe. Jones begon steeds afhankelijker te worden van drugs en dit maakte hem wisselvallig en achterdochtig.⁵⁶ Toenemende druk van de media resulteerde in een grote toename van paranoia bij Jones.

In 1972 verscheen Jones voor het eerst op grote, onderzoekende wijze negatief in de media. Lester Kinsolving publiceerde vier voorpagina-artikelen voor de 'San Francisco Examiner' en nog eens vier andere artikelen die nooit gepubliceerd zijn. Deze artikelen stonden vol met claims van geweld en misbruik van de Peoples Temples volgers door Jones. Deze wist de eerste vier artikelen succesvol af te weren door een respons uit te brengen waarin hij de nadruk legde op de liefdadigheidswerken van de Peoples Temple en de uitspraken van Kinsolving verwierp. Hoewel Jones deze aanval op de reputatie van zijn kerk van zich af wist te slaan zorgden de *Kinsolving Articles* er wel voor dat hij en zijn beweging in een spotlicht gezet waren. Bovendien nam de obsessieve angst van Jones hierna ook toe. Hij ging nergens meer heen zonder zijn gewapende lijfwacht en de dubbele deuren van de Peoples Temple bleven meer dan niet

---

⁵³ Moore, 'Is the Canon on Jonestown Closed?', 9.

⁵⁴ Guinn, *The Road to Jonestown*, 283.

⁵⁵ Ibidem, 285.

⁵⁶ Morris, *American Messiahs*, 293.

op slot.⁵⁷ Er zouden hierna nog meerdere pogingen gepleegd worden om de lugubere praktijken achter de deuren van de Peoples Temple te achterhalen.⁵⁸

Het was uiteindelijk een exposé van de *New West Magazine* die de druk op Jones tot een climax bracht. In dit artikel uit 1977 werden veel naargeestige praktijken die zich achter de gesloten deuren van Peoples Temple afspeelden aan het licht gebracht. Dit werd gedaan aan de hand van de bekentenissen van tien mensen die de groep van Jones ontvlucht waren. Een voorbeeld hiervan is de toenemende vraag om geld van Jones bij zijn volgers. Laura Cornelius bekennt dat bij haar toetreding in 1970 verwacht werd dat volgers 25 procent van hun inkomen aan de kerk schonken. Echter, toen zij vijf jaar later vertrok was de vraag enorm toegenomen en werden zelfs bezittingen in beslag genomen. Deze verplichte donaties waren nodig om de commune in Guyane, het beloofde land, op te bouwen en te onderhouden.⁵⁹

Een andere akelige praktijk waarnaar gerefereerd wordt zijn de zware lichamelijke straffen die volgers ontvingen voor ogenschijnlijke kleine overtredingen. Jones begon onder toenemende wantrouwen kleine misstappen steeds meer te zien als principiële breuken in de loyaliteit van zijn volgers. Elmer Mertle verteld hoe de eerst liefdevolle omgeving van de Peoples Temple langzaam moest wijken voor wreedheid en geweld.⁶⁰ De eerste vormen van straffing waren vooral mentaal, bekennt Mertle, waarbij het slachtoffer voor de rest van de kerk voor schut werd gezet. Dit liep echter al snel over in openbare aframmelingen. Toen Mertle de Peoples Temple verliet was het niet meer ondenkbaar dat volgers in het openbaar 100 stokslagen ontvingen voor kleine overtredingen.⁶¹

Verder moesten volgers steeds vaker bezwarende verklaringen ondertekenen waarmee zij zichzelf voor gruwelijke daden schuldig stelden. Een variant hiervan was het ondertekenen van lege vellen papier waar Jones vervolgens zelf invulling aan kon geven.⁶² Dit waren maatregelen om de angst en loyaliteit bij zijn volgers te vergroten en het persoonlijke aanbidden van Jones zelf daarbij een stimulans te geven.⁶³ Volgers gingen Jones steeds vaker 'Vader' of *Dad* noemen en Jones genoot duidelijk van deze verering. Dit is toch opvallend omdat Jones in 1959 nog zijn afschuw over dergelijke persoonlijke verheerlijking van Father Divine uitsprak.⁶⁴

Kenmerkend voor de getuigenissen die de ex-gelovigen gaven zijn de verhalen van angst, paranoia, toenemend geweld en controle door Jim Jones. Zij begonnen hierdoor ook in te zien dan Jones mensen voor de gek hield en steeds meer persoonlijke aanbidding en macht aan het nastreven was. Deze getuigenissen tonen aan dat de Peoples Temple deed steeds meer afstand deed van de oorspronkelijke idealen. Waar

---

⁵⁷ Lester Kinsolving, 'The Prophet Who Raises the Dead', *San Francisco Examiner*, 17 september 1972.

⁵⁸ Morris, *American Messiahs*, 294.

⁵⁹ Marshall Kilduff en Phil Tracy, 'Inside Peoples Temple', *New West Magazine*, 1 Augustus 1977.

⁶⁰ Kilduff, 'Inside'.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Ibidem.

⁶³ Guinn, *The Road to Jonestown*, 264.

⁶⁴ James Warren Jones, 'Pator Jones Meets M. J. Divine better known as Father Divine', *Brochure explaining the visits of Jim Jones to the Peace Mission movement of Father Divine in Philadelphia* (Indianapolis 1959) FBI Files 89-4286-BB-17-0, <https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/09/89-4286-BB-17-O.pdf> (10 maart 2020).

voorheen vreedzaamheid, raciale integratie en socialisme centraal stonden, begon de beweging steeds meer te functioneren als een persoonlijkheidscultus. De door drugs geïnduceerde paranoia en complottheorieën van Jones werden de enige realiteit voor zijn volgers. Andersdenkenden werden hard gestraft.

Onder toenemende druk van de media en angst voor de Amerikaanse overheid vluchtte Jones in Augustus van 1977 naar zijn commune in Guyana. Hier kwam de verslechterende situatie van de volgers van Jones in een stroomversnelling.⁶⁵ Voor de komst van Jones was de Guyaanse commune van de Peoples Temple een vredige plek waar men hard werkte, maar genoot van de jungle om zich heen.⁶⁶ Toen Jones aankwam liet hij onmiddellijk zoveel mogelijk volgers uit de VS overkomen en nam hij intensief controle over het leven van zijn aanbiddeers. De in- en uitgaande post werd voor verzending en ontvangst geïnspecteerd en Jones liet via luidsprekers zijn preken over het leefgemeenschap dreunen.⁶⁷ Als gevolg leefden de inwoners van Jonestown in een constante paranoia en angst gedreven staat. Het verlaten van het terrein was ten strengste verboden en gewapende bewakers hielden hier toezicht op. Iedereen moest zwoegen op de velden terwijl de woorden van Jones hen in de oren galmden.⁶⁸

De slechte leefomstandigheden waarin de inwoners van Jonestown goed naar voren komt is de beëdigde verklaring van Layton Blakely. Blakely was van 1971 tot 1978 lid van de Peoples Temple en voor haar vertrek hield zij de positie van financiële secretariaat van de commune. Zij zag hoe de situatie in Jonestown steeds sneller achteruitliep en vluchtte in mei van 1978 vanuit Georgetown terug naar de VS. Hier legde zij haar ervaringen in Jonestown bloot. Over de praktijken binnen Jonestown zegt zij als eerst het volgende:

During the years that I was a member of the Peoples Temple, I watched the organization depart with increasing frequency from its professed dedication to social change and participatory democracy. The Rev. Jim Jones gradually assumed a tyrannical hold over the lives of Temple members.⁶⁹

De inwoners van Jonestown leefden in een constante staat van angst en spanning. Deze angst was enerzijds gericht op onzichtbare vijanden waarvan Jones hen van overtuigd had dat ze bestonden, en anderzijds waren zij bang voor Jones zelf en zijn zware straffen.⁷⁰ Blakely vertelt dat het leven van volgers begon te draaien om het bewijzen van loyaliteit aan Jones. De volgers die het meest loyaal waren verkeerden als gevolg in de slechtste staat omdat ze alles wat ze fysiek en mentaal te bieden hadden aan de Temple gaven.⁷¹ Iedereen moest het zware werk verschaffen onder erbarmelijke

---

⁶⁵ Guinn, *The Road to Jonestown*, 454.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Morris, *American Messiahs*, 300.

⁶⁸ Guinn, *The Road to Jonestown*, 304.

⁶⁹ Deborah Layton Blakey, 'Avidavit of Deborah Layton Blakey: Re The Threat and Possibility of Mass Suicide By Members of the Peoples Temple' *State of California; San Francisco*, 15 juni 1978.

⁷⁰ Blakey, 'Avidavit of Deborah Layton Blakey'.

⁷¹ Ibidem.

omstandigheden, angstig en ondervoed. Intussen genoot Jones van een goed gevulde koelkast terwijl zijn gewapende wachters het terrein patrouilleerden.⁷²

Gedurende 1978 begon de slechte mentale staat van Jones duidelijk te worden voor Blakely. Voorheen hoopte ze nog altijd dat het goed zou komen met de oorspronkelijke utopische idealen van Tempel. Jones begon echter steeds langer en steeds manischer door zijn luidspreekers te preken over complotten en vijanden. Ook begon in dit jaar de term 'revolutionaire massa zelfmoord in naam van het socialisme' steeds vaker in de speeches van Jones terug te komen.⁷³ Hij begon met het organiseren van *White Nights* waarbij de gehele commune door sirenes uit hun bedden werden gegild en zich vervolgens in een rij moesten opstellen bij het centrale plein. Hier dronken ze om beurten uit een ton waarvan Jones zei dat het drinken vergiftigd was. Dit was de ultieme test van loyaliteit aan hem en het ultieme offer voor hun doel, stelde hij.⁷⁴

De situatie was dermate verslechterd dat Blakey het land ontvluchtte zodra ze hier de kans voor zag. Ze had toegezien hoe Jonestown van een vredige, socialistische utopie was afgezakt naar een wrede tirannie. De Peoples Temple was inmiddels compleet vervreemd van de oorspronkelijke doelen en ideeën. Hoewel het complex nog raciaal geïntegreerd was, is het enige dat de inwoners deelden de bangheid en paranoia waar Jones hen in liet teren. Van de liefdadigheidsdoelen en vreedzaam activisme van de vroege jaren was niets meer over. Geweld, wreedheid en wantrouwen kenmerkte de praktijken van Jones; honger, ziekte en angst het leven van zijn volgers.

Hoewel de omstandigheden voor zijn volgers beroerd waren, leefden veel nog fanatiek met de wilde theorieën en plannen van Jones mee. Of dit uit pure angst gebeurde of dat Jones zijn volgers compleet had gehersenspoeld is onduidelijk en tevens moeilijk te achterhalen. Echter laten briefwisselingen tussen Jonestown bewoners goed zien dat de organisatie en haar leden zich in een intense oorlogsomgeving bevonden. Hierbij lag de focus veel op 'de omgang met de vijanden' en op het plannen tegen eventuele aanvallen op Jonestown.

De brief van Angela Casanova is hier een voorbeeld van. Zij schrijft aan Jones, aangehaald als 'Dad', dat zij bereid is om alles te doen om hun vijanden te verslaan en communisme ter wereld te brengen. Ze zegt hiervoor te willen vechten en zelfs te willen sterven als het nodig is.⁷⁵ Jocelyn Carter schrijft in een andere brief aan Jones: 'Dad, I believe in Revolutionary Suicide. I know that it is not easy to do [...] Would make it easier to do and fast due to getting the job done.'⁷⁶ Ook zij laat haar loyaliteit aan Jones graag zien via deze brief en biedt ideeën aan hoe het beste met 'de vijand' om gegaan moet worden. Andere volgers zagen een meer concrete vijand voor zich, zoals ex-

---

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Angela Casanova, 'Dear Dad Letter- 89-4286-EE1-C-33' (1978), in: Digital Jonestown, *Dear Dad Letters; Personal Thoughts Confessions and Apologies*, via: <https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/11/89-4286-EE1-C-33.pdf> (18-03-2020).

⁷⁶ Jocelyn Carter, 'Dear Dad Letter- 89-4286-EE1-C-34' (1978), in: Digital Jonestown, *Dear Dad Letters; Personal Thoughts Confessions and Apologies*, via: <https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/11/89-4286-EE1-C-34.pdf> (18-03-2020).

gelovigen die nadrukkelijk als verraders bestempeld werden. Tom Partak schrijft bijvoorbeeld in een brief aan Jones dat hij bereid is om naar de VS te gaan en daar een vijand van Jones wil opzoeken. Hij geeft aan graag te willen bijdragen aan het 'verhelpen van deze problemen' en ziet hierin een rol als sluipmoordenaar voor hem weggelegd.⁷⁷ Hij noemt als voorbeeld 'Stoen' en dat dat soort mensen de beweging in gevaar brengen. Hier zouden zij voor gestraft moeten worden en Partak wil zich hier graag voor opofferen.⁷⁸

Er zijn enorm veel van zulke brieven gevonden na de massazelfmoord op 18 november 1978. De brieven tonen aan hoe nijpend en grillig de situatie in Jonestown was gedurende de laatste twee jaar. Ze laten zien hoe de volgers van Jones voornamelijk bezig waren met zijn wilde complottheorieën en bevangen waren met ideeën van zelfverdediging en 'Revolutionary Suicide'. Verder laten ze zien dat Jonestown gedurende het laatste jaar verkeerde in een staat van oorlog, alarm en angst. Wanneer deze situatie vergeleken zou worden met de Peoples Temple zoals die in het tweede hoofdstuk van dit onderzoek naar voren komt, dan is het contrast enorm groot. De praktijken binnen de organisatie en de doelen waarover gesproken wordt zijn zo verschillend dat het haast twee verschillende groepen lijken.

Gedurende de jaren 70 is de Peoples Temple steeds verder van de originele ideeën en overtuigingen afgedreven. Drugs, paranoia en mediadruk lijken uit de bronnen grote oorzaken hiervan te zijn. Duidelijk is ook dat de situatie in extreme mate achteruitging toen Jones naar Guyana vluchtte en dit wordt onder andere met de geanalyseerde brieven en de verklaring van Blakely aangetoond. De Peoples Temple was onder deze omstandigheden vervreemd van de contemporaine ontwikkelingen binnen de VS in die tijd, en was een opzichzelfstaande commune geworden die helaas ook in een eigen werkelijkheid leefde.

---

⁷⁷ Tom Partak, 'Dear Dad Letter- 89-4286-N1-A3 (1978) in: Digital Jonestown, *Dear Dad Letters; Strategy for the Enemy*, via: <https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/11/89-4286-N1-A3.pdf> (18-03-2020).

⁷⁸ Ibidem.

Conclusie

Al met al heeft dit onderzoek aangetoond dat de geschiedenis van Jonestown ingewikkelder is dan in het bestaande narratief naar voren komt. De geschiedenis is niet enkel te verklaren als een charismatische gek die zijn volgers compleet wist te hersenspoelen, zoals veelal gedacht wordt. Hoewel de laatste twee jaar van de Peoples Temple redelijk binnen dit bestaande plaatje lijkt te passen, is dit slechts een deel van een veel grotere historie. De wortels hiervan liggen in de ontwikkelingen die zich gedurende de lange jaren 60 voordeden. Raciale ongelijkheid, politieke onrust, religieuze breuken activisme en protestbewegingen kenmerkten deze jaren. Grote groepen mensen trokken de straat op om onder anderen tegen de Vietnamoorlog en racisme te protesteren. De Civil Rights Movement maakte hier een opkomst en vocht op vreedzame wijze voor gelijke rechten voor de zwarte Amerikanen. Een opleving van linkse sympathie veroorzaakte de opkomst van het Nieuw Links, waarbij socialistische en utopische idealen bij veel Amerikanen bijval kregen. Daarnaast zag de lange jaren 60 een toenemende opkomst van afgesplitste geloven, nieuwe kerken, spirituele groeperingen en nieuwe religieuze bewegingen. Hierbij nam het gevolg van de grote, centrale kerken gestaag af.

De ideeën van Jones en de idealen die hij bij de oprichting van de Peoples Temple centraal stelden zijn goed binnen deze context te plaatsen. De socialistische ondertoon van de Peoples Temple vond zeker overlap met de opkomst van het Nieuw Links en de groeiende sympathie voor linkse ideeën dat in de lang jaren 60 een opkomst had in Amerika. Ideeën zoals economische gelijkheid en utopische toekomstbeelden begonnen raakvlak te vinden bij de Amerikaanse bevolking. Dit waren ook binnen de Peoples Temple centrale ideeën en al vrij vroeg begon Jones over zijn utopische 'belofde land' te spreken. Jones zette zich ook actief af van de grote religies en uitte hier openlijk kritiek op. Hiermee viel hij ook binnen de opkomende trend van nieuwe religieuze bewegingen en afgesplitste gelovige groeperingen. Hij stichtte zijn eigen kerk en legde daarbinnen de focus op de heilige geest en de zoektocht naar de ultieme waarheid. Hiermee separeerde hij zich van de centrale religies van Amerika zoals dat veelal gebeurde gedurende diezelfde jaren. Daarnaast stond raciale integratie vanaf de oprichting van Peoples Temple centraal binnen de ideologie van Jones. Hij zette zich af van de bestaande sociale status van Amerika waarbij zwarte inwoners ondergeschikt waren aan witte inwoners. Binnen zijn tempel waren al zijn volgers gelijkwaardig, ongeacht huidskleur en ras. Ook buiten de muren van zijn kerk vocht hij dit ideaal na door middel van vreedzame protestacties en openbare preken. Hiermee kan hij binnen de opkomst van protestbewegingen en activisme in Amerika tijdens de lange jaren 60 geplaatst worden. Bovendien sloot het doel van zijn protest, raciale integratie, goed aan op de Civil Rights Movement die hier ook actief en massaal voor op kwam.

Van deze mooie idealen en de vreedzame wijze waarop zij nagestreefd werden is gedurende de jaren 70 echter steeds minder terug te zien. De Peoples Temple maakte een aantal ontwikkelingen door waarmee de groep zich steeds verder van de geschetste context vervreemde. De belangrijkste en best aantoonbare oorzaken hiervan waren het

drugsmisbruik van Jones, zijn groeiende wantrouwen en de toenemende kritiek van de Amerikaanse media. De verslechterende situatie binnen de Peoples Temple is aan de hand van de gebruikte primaire bronnen aangetoond.

De grootste achteruitgang van de tempel is te vinden vanaf het moment dat Jones zich in zijn Guyaanse commune vestigde. Vanaf dat moment begint Jonestown steeds meer te lijken op de gewelddadige tirannie van een charismatische gek die in het huidige narratief centraal staat. De Peoples Temple had zich gedurende die laatste jaren in groeiende mate vervreemd van de eigen idealen. Hiervoor in de plaats waren angst, paranoia en extremisme de norm geworden. De geanalyseerde bronnen hebben zich zeer nuttig gemaakt in het uiteenzetten van deze erbarmelijke omstandigheden. Bovendien hebben deze een enorm contrast met de beginjaren van de Peoples Temple weten aan te tonen.

Het einde van de Peoples Temple blijft een gruwelijke gebeurtenis en de acties van de commune op die laatste dag voelen tegennatuurlijk. De beweging en haar leider kunnen desondanks niet enkel op deze ontknoping beoordeeld worden. Het is uiteraard logisch dat de massazelfmoord grote indruk heeft gemaakt op de wereld, echter heeft dit in een simplistische en eenzijdig narratief van de Peoples Temple geleid. Dit onderzoek heeft getracht aan te tonen dat het verhaal van deze beweging complexer is dan vaak gedacht wordt en een langere geschiedenis kent voorafgaande aan 18 november 1978. Bovendien was de kerk van Jones bij de oprichting geen afwijkende factor binnen de jaren waarin deze een opkomst maken. Veel van zijn ideologie valt goed te plaatsen binnen de context waarin deze geformuleerd werd.

Het onderzoek naar Jonestown en de Peoples Temple is verre van rond. Wanneer de complexiteit van de beweging en haar geschiedenis onder ogen wordt gezien is dit zelfs pas het beginpunt. Dit moet in het achterhoofd gehouden worden bij toekomstige analyses van de Jonestown casus, zodat deze gebeurtenis buiten het huidige eenzijdige en simplistische kader onderzocht kan worden.

Bibliografie

Campbell, Bruce, 'A Typology of Cults', *Sociological Analysis* 39 (1978) 3, 228-240.

Edmonds, Wendy M., *Followership, Sacrificial Leadership and Charisma: A Focus Group Study of Survivors from the Jonestowns Massacre* (Ann Arbor 2011).

Gleason, Philip, 'Catholicism and Cultural Change in the 1960's', *The Review of Politics* 34 (1972) 4, 91-107.

Glenn, John, Stephen G. McShane, Brenda Nelson-Strauss, Paul C. Heyde en Wilma L. Gibbs, 'African American History', *Indiana Magazine of History* 100 (2004) 4, 321-345.

Guinn, Jeff, *The Road to Jonestown: Jim Jones and Peoples Temple* (New York 2017).

Hall, John R., *Gone from the Promised Land: Jonestown in American Cultural History* (New York 2004).

Hall, Simon, 'Protest Movements in the 1970s: The Long 1960s', *Journal of Contemporary History* 43 (2008) 4, 655-672.

Keys, Barbara, Jack Davies en Elliott Bannan, 'The Post-Traumatic Decade: New Histories of the 1970s', *Australasian Journal of American Studies* 33 (2014) 1, 1-17.

Kuklick, Brian, *A Political History of the USA: One Nation Under God* (New York 2009).

Lynd, Straughton, 'The New Left', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 382 (1969) 64-72.

Maaga, Mary McCormick, *Hearing the Voices of Jonestown: Putting a Human Face on an American Tragedy* (New York 1998).

Merton, Joe, 'Rethinking the Politics of White Ethnicity in 1970s America', *The Historical Journal* 55 (2012) 3, 731-756.

Moore, Rebecca, 'Is the Canon on Jonestown Closed?', *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4 (2000) 1, 7-27.

Morris, Adam, *American Messiahs: False Prophets of a Damned Nation* (New York 2019).

Robbins, Thomas en David Bromley, 'New Religious Movements in the United States', *Archives de sciences sociales des religions* 38 (1993) 83, 91-106.

Roof, Wade Clark, William McKinney, *American Mainline Religion: Its Changing Shape and Future* (New Jersey 1992).

Stark, Rodney, William Sims Bainbridge, 'Of Churchs, Sects, and Cults: Preliminary Concepts for a Theory of Religious Movements', *Journal for the Scientific Study of Religion* 18 (1979) 2, 117-131.

Wuthnow, Robert, *The Restructuring of American Religion: Society and Faith Since World War II* (New Jersey 1989).

Bronnen

Carter, Jocelyn, 'Dear Dad Letter- 89-4286-EE1-C-34' (1978), in: Digital Jonestown, *Dear Dad Letters; Personal Thoughts Confessions and Apologies*, via:

<https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/11/89-4286-EE1-C-34.pdf>

Casanova, Angela, 'Dear Dad Letter- 89-4286-EE1-C-33' (1978), in: Digital Jonestown, *Dear Dad Letters; Personal Thoughts Confessions and Apologies*, via:

<https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/11/89-4286-EE1-C-33.pdf>

Deborah Layton Blakey, 'Avidavit of Deborah Layton Blakey: Re The Threat and Possibility of Mass Suicide By Members of the Peoples Temple' *State of California; San Francisco*, 15 juni 1978.

Esper, George, 'Jonestown Is Dead', *Herald-Journal*, 13 november 1979.

Jones, James Warren, 'Pator Jones Meets M. J. Divine better known as Father Divine', *Brochure explaining the visits of Jim Jones to the Peace Mission movement of Father Divine in Philadelphia* (Indianapolis 1959) FBI Files 89-4286-BB-17-0,

<https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/09/89-4286-BB-17-0.pdf>

Jonestown Institute, 'Jim Jones: Sermon in Indiana 1957', *Jone's Sermons Annotated; Q1058-1* (versie februari 2016) https://jonestown.sdsu.edu/?page_id=27329

Kinsolving, Lester, 'The Prophet Who Raised the Dead', *San Francisco Examiner*, 17 september 1972.

Onbekend, 'Jonestown horror lives on for woman', *The Daily News*, 29 februari 1980.

Partak, Tom, 'Dear Dad Letter- 89-4286-N1-A3 (1978) in: Digital Jonestown, *Dear Dad Letters; Strategy for the Enemy*, via:

<https://digitaljonestown.library.drake.edu/files/2016/11/89-4286-N1-A3.pdf>

Peoples Temple Agricultural and Medical Project, *Jonestown: A Model of Cooperation* (Georgetown 1978) <https://jonestown.sdsu.edu/wp-content/uploads/2013/10/04-10-JTModelCoopBklt.pdf>.

